

Kurssi 3: Sota, aseet ja strategiat konflikteissa

Luku 1: Joukkotuhoaseet

Harjoitus 1: Tiedon kerääminen

Tässä harjoituksessa tarvitaan useita tunteja aikaa valmisteluille, jotka voidaan tehdä kotitehtävänä. Itse tiedon kerääminen kestää noin 90 minuuttia.

Osanottajat jaetaan neljään ryhmään, kussakin korkeintaan kuusi jäsentä. Jokainen ryhmä valitsee yhden seuraavista aiheista:

- 1.) Ydinaseet
- 2.) Kemialliset aseet
- 3.) Biologiset aseet
- 4.) Radiologiset aseet

Valmistelut:

Tarvittu aika: useita tunteja, kotitehtävänä.

Tarjottu tieto: asiaa käsittelevät kappaleet kurssista 3, luku 1 Joukkotuhoaseet.

Jokainen ryhmä lukee aiheitaan käsittelevän kappaleen ja valmistelee esityksen, jossa pyrkii visualisoimaan seuraavia teemoja:

- A. Asetyyppin piirteet
- B. Aseen riskit terveydelle ja ympäristölle
- C. Miten voimme suojautua?

Erilaisia visualisoinnin muotoja ovat:

- PowerPoint-esitys
- Juliste
- Miellekartta

Esitysten tulisi kestää maksimissaan 10 minuuttia. Ryhmä jakaa esitysjajan useille eri ryhmän jäsenille.

Harjoitus:

Tarvittu aika: 90 minuuttia

Jokainen ryhmä esittää kymmenen minuutin esityksensä, jota seuraa viisi minuuttia aikaa kysymyksille (ei keskustelulle) – tarvitaan 60 minuuttia.

Tämän jälkeen osanottajat keskustelevat yhteisesti opettajan johdolla siitä, mitä voitaisiin tehdä tällaisten aseiden käytön estämiseksi. Ideoita voidaan kirjoittaa ylös fläppitaululle tai liitutaulelle.

Kurssi 3: Sota, aseet ja strategiat konflikteissa

Missä määrin keskustelu eri aseista nostaa esiin samanlaisia kysymyksiä, missä määrin erilaisia? Löydätkö joitakin yhtäläisyyksiä, joiden perusteella strategioita eri asetyyppien käytön ehkäisemiseksi voitaisiin yhdistää?

Harjoitus 2: Vaikutusten laskeminen

Tarvittu aika: 50 min

Tarjottu tieto: Kaupungin kartta, keskimääräinen asukastiheys per neliökilometri

Laske karkean, Hiroshima-tyyppisen ydinpommin (12,5 kilotonnia) vaikutukset omassa kaupungissasi käyttämällä ao. taulukkoa:

<i>Alue</i>	<i>Etäisyys räjähdyksipisteestä</i>	<i>Alue</i>	<i>Asukastiheys / km²</i>	<i>Kuolleisuusaste</i>	<i>Kuolleiden määrä</i>
A	0-0.5 km	0.8 km ²		98%	
B	0.5-1.0 km	2.3 km ²		90%	
C	1.0-1.5 km	4.0 km ²		46%	
D	1.5-2.0 km	5.65 km ²		23%	
E	2.0-5.0 km	65.9 km ²		2%	

Valitse kohde pommille. Käyttäen kohdetta “räjähdyksipisteinä”, piirrä sen ympärille samankeskiset alueympyrät kaupunkisikartalle tästä pisteestä ulospäin.

Keskustele osanottajien kanssa siitä, mitä ja ketä kullakin alueella olisi riippuen hyökkäyksen päivänajasta. Onko alueella sairaaloita? Onko se asumusalue tai onko siellä paljon työpaikkoja, ostoskeskuksia, kuljetuskeskuksia, tai muita paikkoja, joihin olisi kokoontunut paljon ihmisiä?

Miten hyökkäys vaikuttaisi osanottajiin itseensä? Missä he olisivat siihen aikaan päivästä, entä heidän perheensä ja ystävänsä? Mitä he tekisivät sellaisessa tilanteessa?

Osanottajat saattavat pitää tämän harjoituksen skenaariota järkyttävänä kuvitella. Voi olla hyvä ajatus keskustella yhdessä siitä, mitä he voisivat tehdä tällaisen hyökkäyksen estämiseksi, ja listata ajatuksia fläppitaululle.

Lisätehtävä:

Jos ryhmä haluaa jakaa laskelmansa muiden kanssa, he voivat suorittaa “Target X” –tehtävän menemällä räjähdyksipisteelle, merkitsemällä paikan suurella punaisella X:llä, ja asettamalla karttansa näytteille. Ohikulkijoiden kanssa voidaan puhua siitä, mitä tapahtuisi, jos ydinasetta käytettäisiin kaupunkianne vastaan. Lisätietoa Target X –sivustolta:

<http://www.ipnw-students.org/Target/active.html>

Kurssi 3: Sota, aseet ja strategiat konflikteissa

Luku 2: Muiden aseiden ja konfliktistrategioiden terveysvaikutukset

Harjoitus 3: Aivorihi sotarikoksista

Tarvittu aika: 45 min

Tarvikkeet: 50 korttia 10x5cm, taulu, nastoja, riittävästi tusseja kaikille osanottajille, lista aseista / konfliktistrategioista

Pyydä osanottajia jakaantumaan kolmen hengen ryhmiin ja kirjaamaan ylös korteille esimerkkejä teoista, jotka voisivat olla sotarikoksia (10 min).

Kiinnitä kortit taululle nastoilla. Pyydä opiskelijoita olemaan katsomatta opiskelijamonisteen sivun toisella puolella olevaa listaa sotarikoksista.

Pyydä osanottajia katsomaan alla olevaa listaa aseista ja konfliktistrategioista, joiden käyttö saattaa olla sotarikos, kirjoittamaan ne korteille ja kiinnittämään ne sotarikosten viereen taululle. Lista ei ole täydellinen, vaan opiskelijat voivat lisätä myös itse keksimiään aseita tai strategioita (10 min).

Lista aseista/konfliktistrategioista

Maamiinat	Raiskaus, seksualisoitu väkivalta
Rypälepommit	Orjuus
Ydinaseet	Kansanmurha
Agent Orange –myrky	Mattopommitukset
Sinappikaasu	Siviilien joukkomurha
Biologiset aseet	Ydinreaktorin räjäytys
Uraaniaseet	Kidutus
Radiologiset levitysaseet	Lapsisotilaiden käyttö
Räjähävät dum-dum-luodit	Lääkintähenkilöstön esittäminen
Sokaisevat laser-aseet	
Geneettiset aseet	

Pyydä osanottajia, jälleen kolmen hengen ryhmissä, vertaamaan tuloksiaan alla olevaan kansainvälisestä humanitaarisesta lainsäädännöstä ja kielletyistä aseista sekä strategioista tarjottuun tietoon ja lisäämään taululle kohdat, jotka puuttuivat heidän listaltaan (15 min).

Kansainvälisen humanitaarisen lain mukaan:

On kiellettyä käyttää aseita, jotka:

- aiheuttavat tarpeetonta kärsimystä ja liiallista vammaa (esim. dum-dum-ammukset tai sokaisevat laser-aseet)
- ovat vaikutuksiltaan umpimähkäisiä, ts. vaikuttavat yhtä lailla taistelijoihin kuin siviileihinkin (esim. maamiinat, rypälepommit)

Kurssi 3: Sota, aseet ja strategiat konflikteissa

- tuhoavat siviilien selviämiseksi välttämättömiä asioita (esim. veden myrkyttäminen)
- aiheuttavat ympäristölle pysyvää vauriota (esim. radiologiset levitysaseet)
- sisältävät myrkyllisiä kaasuja, kemiallisia tai biologisia tuhoaineita (kaikki kemialliset ja biologiset aseet, esim. Agent Orange ja sinappikaasu)

Kiellettyjä konfliktistrategioita:

- Lapsisotilaiden käyttö
- Vihollisen hämääminen tekeytymällä suojelluksi henkilöksi
- Raiskaus, seksuaalinen väkivalta, seksuaalinen orjuuttaminen
- Vankien epäinhimillinen kohtelu (kuten orjuutus, kidutus)
- Joukkomurhat tai kansanmurhat
- Patoja, sulkuja tai ydinenergialaitoksia vastaan hyökkääminen
- Siviilejä kohtaan kohdistuvan suhteettoman vahingon kohtuuton aiheuttaminen (esim. mattopommitus)

Ydinaseita sinänsä ei ole kielletty, mutta kaikki niiden käyttöskenaariot todennäköisesti rikkoisivat kansainvälistä humanitaarista lakia. Uraaniaseita ei myöskään ole kansainvälisesti vielä kielletty, mutta jotkut maat (Belgia, Costa Rica) ovat kieltäneet ne.

Keskustele osanottajien kanssa yhteisesti siitä, ovatko nämä säädökset heidän mielestään riittäviä vähentämään sodan pysyviä vaikutuksia terveyteen ja ympäristöön (15 min).

Lisätehtävä:

Anna osanottajille alla oleva Punaisen ristin kansainvälisen komitean ehdotus siitä, minkä aseiden käyttö sotatoimissa tulisi kieltää ja pyydä heitä keskustelemaan siitä.

Punaisen ristin kansainvälinen komitea (ICRC) on ehdottanut, että tietyn asetyypin laillisuus voitaisiin määritellä tarkistamalla, aiheuttaako sen käyttö joitain seuraavista vaikutuksista:

- sairauksia jotka eivät johdu räjähdysten tai ammusten aiheuttamasta fyysisestä vahingosta
- epänormaaleja fysiologisia tai psykologisia tiloja (muutoin kuin mitä räjähdysten tai ammusten aiheuttaman vahingon seurauksena on oletettavaa)
- pysyvää, ko. asetyypille tunnusmerkillistä vammautumista
- ko. asetyypille tunnusmerkillistä ulkoista turmelemista tai epämuodostumia
- täysin tai lähes väistämätöntä kuolemaa kenttä sairaalassa tai korkeaa kuolleisuusastetta sairaalassa
- kolmannen asteen vammoja niille, jotka selviytyvät sairaalaan
- vaikutuksia, joihin ei ole hyvin tunnettua ja todennettua lääketieteellistä hoitokeinoa, jota voitaisiin käyttää hyvin varustellussa kenttä sairaalassa

Kurssi 3: Sota, aseet ja strategiat konflikteissa

Harjoitus 4: Väittely ei-tappavista aseista, Non-Lethal Weapons (NLW)

Tarvittu aika: yhteensä 60 min - Valmistelut 30 min, väittely 30 min.

Tarvikkeet: Perusargumentteja ei-tappavien aseiden sotakäytön puolesta ja niitä vastaan. Internet-yhteys. Valinnaisesti: videokamera.

Ei-tappavien aseiden, Non-Lethal-Weapons (NLW), määritelmä

- Ei-tappavat aseet on nimenomaisesti suunniteltu ja niitä pääosin käytetään lamauttamaan ihmisiä tai tekemään laitteistoja toimintakelvottomiksi minimaalisin oheisvahingoin omaisuudelle tai ympäristölle
- niiden tulisi olla tarkkaan erottelevia, eikä aiheutta ylimääräistä kärsimystä
- niiden vaikutusten ihmisiin tulisi olla väliaikaisia ja palautuvia
- niiden pitäisi tarjota vaihtoehtoja tai nostaa kynnystä tappavan voiman käyttämiseen

Argumentteja puolesta ja vastaan

Puolustajat toteavat, että termi "ei-tappava ase" heijastaa aivan oikein sitä tavoitetta, että tarkoitus ei ole tahallisesti tappaa tai aiheuttaa pysyvää vahinkoa. Se ei siis tarkoita sitä, etteivätkö "ei-tappavat" aseet joskus saattaisi aiheuttaa kuolonuhreja, vaan sitä että verrattuna tappaviin aseisiin, tällaisten aseiden käyttö voisi merkittävästi vähentää kuolonuhrien määrää väkivaltaisissa konflikteissa. Ei-tappavia aseita on käytetty jo vuosia, mutta nyt kehiteltävät versiot ovat paljon entisiä kehittyneempiä.

Vastustajat tuovat esiin huolta siitä, että tällaisten aseiden kutsuminen "ei-tappaviksi" piilottaa taakseen sen tosiasian, että niillä voi olla tuhoisia vaikutuksia kohteisiinsa ja että niillä voidaan vammauttaa ja tappaa. Nykyinen trendi useita eri tekniikoita yhdistelevien ja erilaisia toimintamoodeja sisältävien ei-tappavien aseiden suuntaan on saanut Punaisen ristin argumenttoimaan, ettei nimityksiä "ei-tappava" tai "vähemmän tappava" tulisi käyttää lainkaan, vaan kaikki aseet ovat yhtä lailla aseita.

Valmistelut

Osanottajat jakaantuvat kahteen ryhmään, ei-tappavien aseiden käyttöä puolustaviin ja vastustaviin. Jaon ei välttämättä tarvitse vastata heidän todellisia mielipiteitään. Molemmat ryhmät valmistautuvat väittelyyn noin 30 minuutin ajan, valiten ryhmästä kaksi väittelijää. He valmistelevat tarjotun informaation perusteella noin kuuden minuutin puheenvuoron, jossa esittelevät argumenttinsa. Lisätietoa voidaan etsiä uusia asetyyppejä esittelevästä kappaleesta ja internetistä (esim. katso lähdeluettelo ko. kappaleen lopussa).

Väittely

Ensimmäiset väittelijät pitävät puheenvuoronsa ei-tappavien aseiden käytön puolesta ja vastaan, kestoltaan kuusi minuuttia. Tämän jälkeen ryhmät pitävät 10 minuutin keskustelutauon, jonka aikana he valmistelevat vastauksensa vastapuolen argumentteihin. Toiset väittelijät vastaavat sitten vastapuolen argumentteihin 4 minuutin puheenvuoroilla.

Lisätehtävä: Kuvaa väittely videolle ja anna osanottajille mahdollisuus antaa palautetta näkemänsä perusteella.

Kurssi 3: Sota, aseet ja strategiat konflikteissa

Luku 3: Reaktioita sotaan

Harjoitus 5: Yleistä tietoisuutta lisäävä teko

Tarvittu aika: 75 min

Tarvikkeet: tietokone, internet-yhteys, julistekokoista paperia

Jaa osanottajat 6-10 hengen ryhmiin.

Jokaisen ryhmän tulisi suunnitella jokin teko, joka lisäisi yleistä tietoisuutta seuraavista aihealueista:

1. käsiaseiden ja pienten tuliaseiden käyttö
2. uraniaseiden vaikutukset
3. rypälepommit

Teon suunnittelu (30 min)

Suunnitellessaan tekoaan ryhmä vastaa seuraaviin kysymyksiin:

- Mitä tiedätte näiden aseiden vaikutuksista (faktoja ja tilastoja)
- Mitä mieltä olette näiden aseiden käytöstä? (käyttäkää henkilökohtaisia kokemuksia)
- Miten ne vaikuttavat teihin? (motivaatio toimintaan)
- Mitä voitte tehdä asialle? (viesti, toimintamahdollisuus)

Teko voi tapahtua kadulla tosielämässä tai internetissä. Siinä tulisi olla voimakkaita visuaalisia tai dramaattisia elementtejä. Faktoja, tilastoja tai henkilökohtaisia tarinoita voidaan keksiä, mutta niiden tulisi olla niin realistisia kuin mahdollista. Joitakin faktoja ja tilastoja löytyy kurssin 3 kappaleista näiden aseiden vaikutuksista, mutta varsinainen tutkimustyö tulisi pitää vähäisenä, koska harjoituksen tarkoitus on nimenomaan kannustaa luovuuteen.

Hyödyllistä tietoa opiskelijoille avuksi teon suunnittelemiseen:

Käsiaseet ja kevyet aseet, eli 'perinteiset aseet', ovat sellaisia aseita, joita voi käyttää yksi tai kaksi ihmistä. Ne sisältävät pienaseet, rynnäkkökiväärit, konekiväärit, kranaatit ja maamiinat. Tällaiset aseet aiheuttavat maailmanlaajuisesti suurimman osan kuolemista väkivaltaisissa konflikteissa, lisäävät kuolemantapauksia varkauksissa ja päällekkauksissa sekä itsemurhayritysten kuolleisuutta. Maailmassa on 639 miljoonaa käsiasetta, eli noin yksi jokaista kymmentä ihmistä kohti. Yli puolet maailman maista ottaa osaa 7,5-8 miljoonan uuden aseiden ja 10-14 miljardin ammuksen tuottamiseen vuosittain (Small Arms Survey 2003). Globaali kauppa käsiaseissa ja kevyissä aseissa on arvoltaan noin 21 miljardia USA:n dollaria eli 15 miljardia euroa vuosittain (Hillier & Wood, 2003). Noin 98 maalla on edellytykset tuottaa käsiaseita, mutta suurin osa tuotetaan Euroopassa (47 %) sekä Pohjois- ja Keski-Amerikassa (34 %).

Kurssi 3: Sota, aseet ja strategiat konflikteissa

Uraaniaseet sisältävät radioaktiivista köyhdytettyä uraania (U-238). Uraaniaseet on suunniteltu läpäisemään panssaroitujen ajoneuvojen kuten panssarivaunujen suojukset. Osuessaan kohteeseen uraanista tehty läpäisykärki sulaa ja haihtuu osittain. Tästä syntyvät metallihiukkaset alkavat spontaanisti palaa, muodostaen uraanioksidihiuksia. Kun ammus on päässyt kohteeseensa, polttoainetankit syttyvät usein palamaan ja ajoneuvossa säilytetyt ammukset räjähtävät, johtaen yleensä suuriin räjähdyksiin. Tämän seurauksena läpäisykärjen jäännökset voivat myös osittain palaa jauheeksi (uraanioksidihiuksiksi). Lopputuloksena on hyvin hienojakoista radioaktiivista myrkyllistä pölyä, joka aiheuttaa vahinkoa, jos sitä hengitetään sisään tai syödään. Testikäytön lisäksi uraaniaseita tiedetään käytetyn Persianlahden sodassa 1991, Bosniassa 1994–1995, Kosovossa 1999, Irakissa 2003 ja Afganistanissa. Köyhdytetty uraani (DU) on alfa-aktiivista, mistä syystä sen on väitetty olevan enemmän tai vähemmän harmitonta, koska sen lähettämä radioaktiivisuus ei läpäise ihoa. Se on kuitenkin vahingollista silloin, kun hiukkasia hengitetään sisään, syödään tai ne pääsevät sisälle kehoon haavan kautta. Lisäksi köyhdytetty uraani on raskasmetalli ja sinällään hyvin toksista. Vaikka se onkin jokseenkin vähemmän radioaktiivista kuin luonnollinen uraani, se käyttäytyy kemiallisesti identtisellä tavalla. On yleisesti hyväksytty tosiasia, että uraani sulamattomina hiukkasina sisään hengitettynä on karsinogeenistä keuhkoille radioaktiivisen säteilynsä vuoksi, ja että se voi sulavassa muodossa ylittää keuhkojen veri-ilmaesteen tullen kehossa systeemiseksi ja fysiologisesti toksiseksi munuaisille. Uraani saattaa myös olla genotoksista, mikä tarkoittaa, että se saattaa vahingoittaa ihmisen geeniperimää, potentiaalisesti johtaen syöpään. Uraaniaseita ei ole suoraan kielletty, mutta monet pitävät niitä laittomina nykyistenkin kansainvälisten lakien valossa.

Rypälepommit on tarkoitettu vihollisen suuria joukko-osastoja vastaan hyökkäämiseen. Ne hajoavat ilmassa ennen osumistaan kohteeseen, lähettään liikkeelle 200–400 pientä pommia, jotka voivat osua 250 metrin alueelle. Sodankäynnin luonteen muuttuminen on johtanut kuitenkin siihen, että niitä käytetään vihollisia vastaan tiheään asuttujen alueiden sisällä tai lähellä, jolloin ne hyvin usein aiheuttavat vakavia loukkaantumisia tai kuolemia siviilien keskuudessa tarkoitettun sotilaskohteen sijaan. On olemassa toinenkin vaara: jopa 40 % pienistä pommeista jää räjähtämättä välittömästi, jättäen sodan runtelemille alueille räjähtämättömien ammusten vanoja. Rypälepommeja koskevat kansainvälisen humanitaarisen oikeuden yleiset säädökset, mutta nimenomaisesti juuri niitä ei säädely missään kansainvälisessä sopimuksessa ennen Convention on Cluster Munitions –sopimuksen allekirjoittamista joulukuussa 2008. Tämä kansainvälinen sopimus juonsi juurensa Norjan hallituksen Osloon prosessina tunnetusta aloitteesta, joka lähti liikkeelle helmikuussa 2007 tavoitteenaan kieltää rypälepommit. Sopimuksen allekirjoitti 94 maata Oslossa 3-4.12.2008.

Teon esitleminen kaikille (45 min)

Jokainen ryhmä esittelee suunnittelemansa teon kaikille osanottajille. Aikaa varataan 10 minuuttia per ryhmä. Lopuksi pidetään lyhyt 15 minuutin keskustelu tuloksista.

Kurssi 3: Sota, aseet ja strategiat konflikteissa

Lisätehtävä:

Jos osanottajat ovat motivoituneita, he voivat suorittaa suunnittelemansa teon ja katsoa, millaisen vasteen sille saavat. Tässä tapauksessa tutkimustyön on oltava huolellisempaa, ja faktojen ja tilastojen todellisia. Teon suorittamisen jälkeen heidän tulisi arvioida, mikä suunnitelmassa toimi ja mikä ei.

Harjoitus 6: Näkökantojen vaihtoa

Tarvittu aika: 30 – 45 min

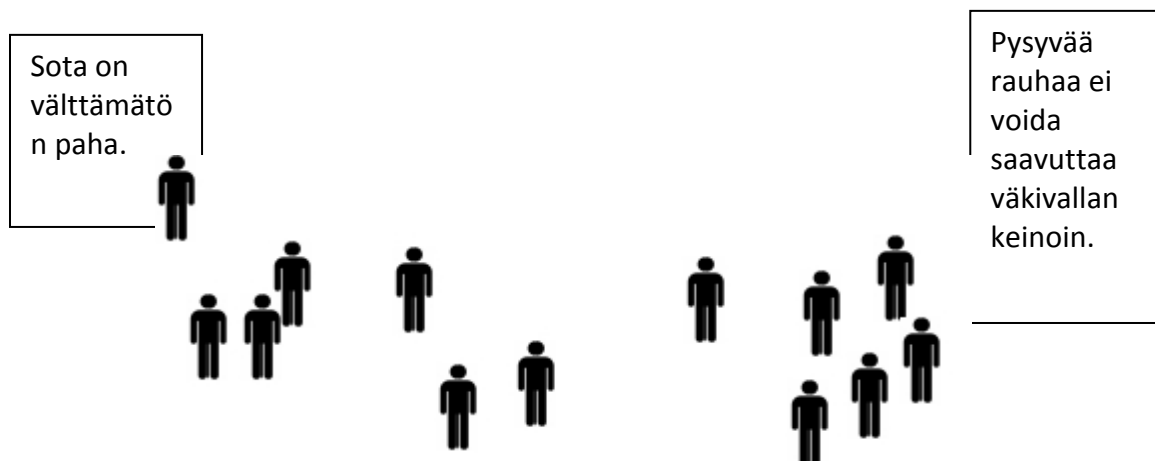
Tarvikkeet: kaksi fläppitaulua, kortteja 10x5cm

Tämän harjoituksen tarkoitus on auttaa osanottajia ymmärtämään toisten näkökantoja. Tämä on tarpeellista, jos aikoo ottaa osaa asioiden ajamiseen. Se auttaa myös ymmärtämään, ettei aina ole olemassa selviä “puolesta”- ja “vastaan”-mielipiteitä vaan niiden välille sijoituvia muunnelmia, jotka eivät välttämättä ole pysyviä.

Tässä kaksi erilaista mielipidettä:

- Sota on välttämätön paha.
- Pysyvää rauhaa ei voida saavuttaa väkivallan keinoin.

Kirjoita nämä kaksi mielipidettä fläppitauluille ja aseta ne huoneen vastakkaisille reunoille. Pyydä osanottajia asettamaan itsensä näiden kahden ääripään väliin, kun toinen ääripää on huoneen oikeassa reunassa ja toinen vasemmassa, kuten alla:

Pyydä joitakin osanottajista (valiten heidät satunnaisesti) kertomaan, miksi he seisovat siinä, missä seisovat. Koeta löytää erilaisia näkökantoja.

Kurssi 3: Sota, aseet ja strategiat konflikteissa

Pyydä sitten jokaista osanottajaa ottamaan yksi kortti ja kirjoittamaan siihen jokin mahdollinen syy tai argumentti, miksi jollakuulla voisi olla toisenlainen näkökanta kuin heillä itsellään on.

Kun tämä on valmista, pyydä heitä lukemaan syy ääneen ja kiinnittämään se sitten sille fläppitaululle, jonka mielipidettä se tukee. Jos tämän prosessin aikana ilmenee uusia argumentteja, anna osanottajien kirjoittaa myös useampia kuin yksi kortti per henkilö.

Pyydä ryhmää asettamaan itsensä uudelleen mielipiteiden välimaastoon ja katso, onko tapahtunut joitain muutoksia heidän asettumisessaan.

Vaihtoehtoiset näkökannat:

Tässä esiteltyjen lisäksi tai sijaan voidaan käyttää muita näkökantoja. Tämä harjoitus on myös erinomainen konfliktien ratkaisuun, jolloin voidaan kehittää kolmas näkökanta ("erimielisyydet ylittävä näkökanta"), josta kaikki osapuolet voivat olla yhtä mieltä.